

УДК 930.25:81.161.2:908(477.41)Шевченко
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-2-25>

Наталія ПАВЛИК,
orcid.org/0000-0003-1769-9690
старший науковий співробітник науково-дослідного відділу «Музей Заповіту Т. Г. Шевченка
Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»
(Переяслав, Київська область, Україна) pavliknatasha@ukr.net

ОБРАЗ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: МИСТЕЦЬКА АППЕРЦЕПЦІЯ

Щоб розкрити генезис творчої природи Т. Шевченка та резонанс його творчості в соціокультурному просторі, необхідно акцентувати увагу якраз на ролі мистецької апперцепції, що є важливим аспектом психоемоційного пізнання.

У статті на прикладах нарративів із повсякдення та зразках різножанрового мистецтва досліджено роль апперцепції в орієнтуванні сприйняття образу Т. Шевченка.

Характерною ознакою висліду є те, що апперцептивні явища розглядаються на мистецьких прикладах чи включеннях їх й об'єктивація в процесі розгляду прикладів іншого порядку, що фокусуються на постаті Т. Шевченка.

У ході аналізу зразків народної інтерпретації класичної та сучасної шевченкіани показано апперцептивну дієвість при утвердженні в суспільній свідомості не сфальшованого, національно позиціонованого образу Т. Шевченка.

На прикладах дискурсів у соціальних мережах, у телевізійних виступах та зразках різножанрового мистецтва експліковано, як висловлювання українського генія орієнтують світогляд мовців в історії України й сьогоденних реаліях, при цьому відстежено прояви апперцепції нараторів.

Виходячи з висновків, можна вказати на позиції, що є еволюційними в розкритті заданої проблематики: апперцепція грає роль спрямовуючої в авторському позиціонуванні образу Кобзаря, сприймання якого набуває вибірковості й осмисленості в напрямку позитивізму.

Отримана під час дослідження теми інформація може бути затребованою для написання статей, тексту екскурсії по музеях шевченкознавчого напрямку, для розробки концепцій тематичних виставок тощо.

Стан наукової розробки – етапний. Не претендуючи на повне висвітлення досліджуваної теми, автор сподівається, що дана праця сприятиме кращому вивченню деяких особливостей формування позитивного образу Кобзаря та вирішенню інших наукових проблем сучасного шевченкознавства.

Ключові слова: *апперцепція, мистецький, національний, образ, сприйняття, Т. Шевченко, Україна.*

Natalia PAVLYK,
orcid.org/0000-0003-1769-9690
Senior Researcher at the Research Department "Museum
Testament of T. G. Shevchenko"
National Historical and Ethnographic reserve "Pereyaslav"
(Pereyaslav, Riv region, Ukraine) pavliknatasha@ukr.net

TARAS SHEVCHENKA'S IMAGE: ARTISTIC APPERCEPTION

In order to reveal the genesis of T. Shevchenko's creative nature and the resonance of his work in the socio-cultural space, it is necessary to focus on the role of artistic apperception, which is an important aspect of psycho-emotional cognition.

The article examines the role of apperception in orienting the perception of T. Shevchenko's image using examples of narratives from everyday life and samples of various genres of art.

A characteristic feature of the research is that apperceptive phenomena are considered on the basis of artistic examples or their inclusions and objectification in the process of considering examples of a different order, focusing on the figure of T. Shevchenko.

In the course of the analysis of samples of folk interpretation of classical and modern Shevchenko, the apperceptive effectiveness of establishing in the public consciousness a not falsified, nationally positioned image of T. Shevchenko is shown.

On the examples of discourses in social networks, in television performances and samples of various genres of art, it is explained how the utterances of the Ukrainian genius orientate the worldview of the speakers in the history of Ukraine and today's realities, at the same time, the manifestations of apperception of the narrators are tracked.

Based on the conclusions, it is possible to point to positions that are evolutionary in the disclosure of the given problem: apperception plays a guiding role in the author's positioning of the image of Kobzar, whose perception acquires selectivity and meaningfulness in the direction of positivism. The information obtained during the research of the topic may be required for writing articles, the text of tours of Shevchenko-related museums, for the development of concepts for thematic exhibitions, etc.

The state of scientific processing is phased. Without pretending to fully completion the researched topic, the author hopes that this work will contribute to a better study of some features of the formation of a positive image of Kobzar and to the solution of other scientific problems of modern Shevchenko studies.

Key words: *apperception, artistic, national, image, perception, T. Shevchenko, Ukraine.*

Постановка проблеми. Кожен апелює до Т. Шевченка як до незаперечного авторитету, він потрібен усім українцям і в усі часи. Феномен його особистості полягає в притягальності, співпричетності до всього сущого. Дотичність, хоч якась прив'язка до імені Т. Шевченка вказує на інспірування особистісного ставлення, де зв'язуючим елементом виступає апперцепція. Її прояви простежуються в зразках шевченкіани, скеровують художнє мислення. У свідомості покоління поч. ХХІ століття Т. Шевченко став ясним, ідейно зрозумілим.

Творча природа, єство Т. Шевченка проривалися через буденну раціональність та прагматизм, тим мали сильний вплив на створення нових мистецьких зразків його послідовниками. Інтелектуальні надбання Т. Шевченка збагатили його твори, але вирішальне значення для художньої творчості все ж має матеріал, що закарбувався в мозку мимовільно, під час особливих емоційно насичених станів. Творчий феномен Кобзаря кожна епоха буде розгадувати по-своєму. «Нове розуміння поетичності виростає з нових соціально-історичних і психологічних визначень людини» (Коцюбинська, 1990: 221).

У ході студіювання повсякденних проявів, медійних зразків шевченківського спрямування та мистецької шевченкіани проведемо їх огляд на предмет культивування образу Т. Шевченка в соціокультурному просторі. Налаштування фразеології до реалій сьогодення є мовним інструментарієм, що чіткіше показує моменти апперцепції при сприйнятті та художній трансформації образу Т. Шевченка. Яскраві прояви такого явища найбільш помітні при вшануванні постаті Кобзаря.

Ще 1911 року В. Жаботинський зазначав: «Шанувати його – це значить визнати все те, що пов'язане з цим ім'ям» (Жаботинський, 2018: 9).

Аналіз досліджень. Термін «апперцепція» має різне трактування: фундаментально вивчали це явище всесвітньо відомі вчені – Г. Лейбніц, І. Кант, Й. Гербарт, А. Адлер, В. Вунд. Наявні монографічні праці та окремі статті, в яких розроблені загальнотеоретичні питання інтенції в сприйнятті образу Т. Шевченка з побіжним аналізом моментів апперцепції. Окремих робіт, що досліджували б проблематику апперцепції в сприйнятті образу Т. Шевченка в сьогоденних наративах та різних жанрах мистецтва, нами не виявлено.

Мета роботи. Дослідити на прикладах дискурсів у соцмережах, телевізійних виступах та зразках різножанрового мистецтва, як образ Т. Шевченка, його висловлювання орієнтують світогляд мовців в історії України й сьогоденних реаліях,

при цьому відстежити моменти прояву апперцепції нараторів.

Виклад основного матеріалу. Поняття «апперцепція» може мінятися залежно від сфери застосування. Оперований нами термін включає класичне розуміння цього поняття – залежність сприймання від попереднього досвіду особистості. Розгляду підлягатимуть традиційно класифіковані види апперцепції: трансцендентальна та емпірична, тимчасова й стійка, та особливий вид – соціальна апперцепція. Прийmemo умову, що трансцендентальна апперцепція є основою будь-якої іншої, адже за Кантом, вона є вродженою властивістю свідомості.

На прикладі кількох телевізійних виступів у публічному просторі розглянемо, як образ Т. Шевченка, його висловлювання орієнтують світогляд мовців в історії України й сьогоденних реаліях, і при цьому відстежимо прояви апперцепції самих ораторів.

Дев'ятого березня 2015 р. боєць Антитерористичної операції, народний депутат України Юрій Тимошенко в прямому ефірі радіо «Культура» із включеннями на Першому каналі Українського радіо та на Першому Національному телеканалі в рамках проведення радіомарафону «Борітеся – поборете! Шевченко мобілізує» прочитав вірш Т. Шевченка «Якби то ти, Богдане п'яний...». Зазначивши, що російська агресія на Сході України – то віддалений результат Переяславської ради 1654 р., читець утвердив Шевченкову думку про згубність союзу з Москвою, зрадництво й підступність вдаваного союзника, позиціонувавши ту подію як Переяславську зраду (YouTube, 2015).

На телеканалі 1+1 показували сюжет з окопів на Сході України: на бруствері бліндажа поряд з іконою стояв портрет Т. Шевченка (традиція ставити їх поряд у селянській хаті існувала з другої половини ХІХ ст. і до шістдесятих років ХХ ст.). Один із українських бійців прочитав перефразовані рядки із «Заповіту»: «Щоб лани широкополі, // і Дніпро і кручі // Впоперек горлянки стали // Москалям ї...». З початком повномасштабного вторгнення російських військ в Україну в ТікТоці цей саркастичний «суперлатив» підхопили як зразок народної творчості, що подається методом пародійно-карикатурного парафраза: «Щоб лани широкополі, // Крим, Дніпро, і кручі, // Стали вам поперек горла, // Маацкалі є:::чі!». В іншому зразку інтерпретованого «Заповіту» бабуся подає версію: «Хай лани широкополі, // І Дніпро, і кручі, // Стануть вам поперек горла, // Москвичі падлючі!». Такий наратив з передбачувано обценною лексикою говорить про глибоке психологічне неприйняття адептів «руського міра»,

про рішучість стати в оборону своїх територій. Психологи вважають, що використання ненормативної лексики знімає велику психоемоційну напругу в екстремальних умовах. І це не оправдання, а пояснення такого лінгвістичного явища.

Дефініція «москалі», часто вживана Т. Шевченком, органічно вписалась у сьогоденну геополітичну ситуацію: у такому конотативному звучанні цей вислів випрацьовує психологічне відторгнення всього ворожого, не українського за світоглядною цінністю.

Наведені приклади з реальності показали, як мілітарний досвід увиразнює емоційну (тимчасову) апперцепцію образу Кобзаря – загострює світогляд, національно орієнтує.

На телеканалі «Прямий» 31 січня 2021 р. Маруся Звіробій в інтерв'ю сказала, що якби в її дитинстві не було Тараса Шевченка, то сьогодні кругом в Україні були б, так звані, ДНР та ЛНР.

20.02.2021 р. на телеканалі «Еспресо» О. Забужко проговорила: Шевченко – прямої дії. Письменниця зазначила, що до 200-річчя від дня народження поета режим В. Януковича планував у Каневі на Тарасовій горі підписати нові Переяславські угоди. Т. Шевченко не допустив того підписання, адже на Майдані Шевченка розгальмували: люди з портретами Кобзаря, в руках його книги, С. Нігоян цитував запальні рядки поета «Борітеся – поборете! Вам Бог помагає» (Facebook, 2021).

Із цих двох прикладів випливає, що суб'єкти мовлення мають глибоко закорінені національний потенціал, україноцентричні погляди, політично чітко зорієнтовані на Шевченків ідеал – незалежність України. Із ланцюга: попередній досвід – сприймання нового – озвучення власного розуміння, апперцептивною ознакою є ключове позиціонування образу Т. Шевченка.

На телеканалі ЗІК 29.01.2018 р. показували документальний фільм, знятий 1959 року до 145-річчя з дня народження Т. Шевченка: у хаті-музеї Т. Шевченка в Києві піонерка читала вірш «Заповіт», де вилучили слова «Як понесе з України // У синєє море // Кров ворожу...» (Шевченко, 1987: 284–285).

14.03.2021 р. на телеканалі «Україна» йшлося про урядову програму «Нове село», ініційовану президентом В. Зеленським. При викладі коцепції програми для емоційного підкріплення ведуча цитувала рядки Т. Шевченка «А у селах у веселих // І люди веселі» (Шевченко, 1987: 396).

Із двох вище наведених прикладів бачимо антагонізм у сприйнятті поезії Т. Шевченка, контрверсійність апперцепції: у першому випадку – на

приховування гостросоціального вислову, у другому – думки поета задіюють на утвердження потрібного спільноті. Носії певних ідеологічних переконань апперцептивують таким чином, що сприймання Шевченкових творчих імперативів набуває вибіркової.

У м. Зугдіді (Грузія) побудували школу у вигляді різних книжок відомих людей, однією з яких є «Кобзар» Т. Шевченка.

У м. Ковель Волинської обл. звели найвищий у світі пам'ятник Т. Шевченку: висота – понад 7 м., бронзова скульптура – вагою 20 тонн.

Найвище місце на землі, де воздвигли пам'ятник Т. Шевченку, це пік його імені в Кобардино-Балкарії: 4.200 метрів над рівнем моря.

Найбільший в Україні портрет Т. Шевченка 2014 р. намалювали (графіті) на фасаді 16-ти поверхового будинку в Харкові. Зображення зайняло площу понад 500 кв. м: висота – 43 м, ширина – 12 м. Цей портрет увійшов до Книги рекордів України.

2017 р. гігантський портрет Т. Шевченка площею 1370 кв. м. виростили з рису херсонські аграрії: таке вражаюче просторове зображення видно було з космосу.

Бачимо, як велич постаті Т. Шевченка в історії світової культури намагаються передати різними методами й способами монументального мистецтва. Різноматність жанрів (скульптура, живопис, графіті тощо) засвідчує діапазон сприйняття особистості митця й прагнення його духовну велич синхронізувати з обсягами й формами подачі. Носії таких ідейно масштабних задумів та їх виконавці світоглядно україноцентричні, що й спрямувало їх апперцепцію в позитивне русло подання образу Т. Шевченка.

11.11.2021 р. в Музеї Заповіту Т. Г. Шевченка відбувся урок-мандрівка «Знайомимось із Тарасом Шевченком». Аудиторія була цільова – учні 1-го класу (діти 5–6 років) Переяславської ЗОШ № 6 I-го ступеня. Старший науковий співробітник К. Нагайко у форматі відеоролика й оповіді подала дітям біографію Т. Шевченка. Ми відстежили сприйняття й реакцію дітей на новий матеріал. Із 17 учнів двоє – хлопчик і дівчинка (до того ж хлопчик сидів в останньому ряду, дівчинка – у першому) увесь час мовчки уважно слухали й дивилися відеоряд без вияву будь-яких емоцій. Один хлопчик, який займається за програмою інклюзивної освіти, на випередження задавав питання, уточнював почуту інформацію. На етапі опитування хто й що запам'ятав, всі діти на питання «Хто такий Тарас Шевченко?» навперей відповідали – поет, художник, кріпак, козак.

Один хлопчик почувши, що Т. Шевченко бував в Андрушах, вигукнув: «І мій дід з Андрушів, коли був таким як я». Із цього висловлювання проглядається бажання дитини бути причетною до чогось важливого, бачити себе близьким тому хлопчику, про якого розповіли, що він пас ягнята за селом і писав вірші. Це свідчить про емпатійне сприйняття образу Т. Шевченка субтильною дитячою душею.

Найбільше зацікавлення в учнів викликала розповідь про дитячі роки Т. Шевченка: діти притихали, зосереджували погляди на спроектованій на екран картині І. Їжакевича «Мені тринадцятий минало...». Особливо діти намагалися зрозуміти, хто такий кріпак, а відповідно задавали запитання. Відрадно, що при опитуванні засвоєного матеріалу, на питання хто такий козак, лунали відповіді – воїн, той, що б'ється, захисник своєї землі. А на запитання, хто такий Тарас Шевченко пролунала відповідь – козак. Чітко проглядається, що при ідентифікації образу Кобзаря дитина усвідомила спільність рис поета й козака, тобто тих, хто бореться й про яких йшлося в розповіді мовця.

Помітно, що емоційне сприйняття переважає інформаційне, а реагування відбувалося в парадигмі позитиву. У відстеженому ланцюгу рецепції образу Т. Шевченка, бачимо: дитяче розуміння базується на поданому лектором матеріалі, де апперцептивні рівні нарощуються по висхідній, проходячи етап перцепції (смутне, мало усвідомлене, більш відчуте), подекуди екстраполюється на досить незрілий життєвий досвід учнів.

Зразком мистецької апперцепції є поезії перекладацької письменниці Н. Гаврилюк. Мисткиня Т. Шевченка одним штрихом намагається майже візуально поставити перед очима, одночасно тонко передає значимість Кобзарєвої сутності в образі німба: «Його душа стоїть ось тут на чатах, // Мов німб святий над праведним чолом» (Гаврилюк, 2011: 56). Безперечно такій емпатії сприяв досвід вчительки української мови та літератури, керування дитячою літературною студією «Журавлик», де образ Т. Шевченка вона огранювала в душевність, доброту й патріотизм. Відповідно, проглядається стійка апперцепція в авторському прояві особистісного переживання й усвідомлення.

Цікавим є сюжетний вірш Н. Гаврилюк: у 1941 році фашист виводив сім'ю з дітками вже на розстріл і, побачивши портрет на стіні, запитав, хто то. Коли почув відповідь, що то Тарас Шевченко, то знітився й відпустив приречених. Цей твір – автобіографічний, тому відгомін минулого, особистісний досвід становлять основу худож-

нього вияву: «емоційний консерватизм прислужився сильній еманції почуттів, мистецькому стресу, де минулі враження активізували осмислення подій» (Павлик, 2013: 120). Це приклад емпіричної апперцепції.

Мистецьким твором із проявами соціальної апперцепції є художній фільм «Тарас Шевченко» (1951), режисери – І. Савченко, О. Алов, В. Наумов. Психологічним провідником ідеологічно замовного кінопродукту імпліцитно стала соціальна апперцепція: у поле негативізму введено референтні групи людей – жандарми, поміщики, оточення царя тощо (тобто на них спроектовано ворожість, яку треба спрямувати й на ворогів радянської влади). Підтвердженням виконаного таким способом задуму слугують призи й нагороди за кінострічку: 1952 р. – Сталінська премія І міри, лауреат С. Бондарчук – виконавець головної ролі; 1952 р. – Особливий почесний диплом за режисуру І. Савченку й премія за акторську роботу С. Бондарчуку на VII Міжнародному кінофестивалі в Карлових Варах.

12.08.2021 р. на телеканалі «К-2» А. Даманський й А. Дромов у передачі, де йдеться про приготування їжі, показуючи як робити шовковичний соус, посилаються на факт, що й понині є шовковиця біля Видубицького монастиря в Києві віком до 200 років, посаджена ченцями. За легендою це дерево оглядали Петро І та Т. Шевченко, але А. Даманський та А. Дромов акцентують, що кілька замальовок цього дерева зробив Т. Шевченко, опускаючи навіть згадку про царя. Із цього видно градацію цінностей самих персонажів та їх національні пріоритети навіть на побутовому прикладі, де образ Т. Шевченка задіюється як об'єкт, що приверне увагу до рекламованої ними страви. Видно пріоритети мовців, що вказує на їх аналітичний та інтелектуальний досвід, де авторитетна постать Т. Шевченка є тригером для аргументації й утвердження власних уподобань.

У лабіринтах соціальних мереж поширюються жарти, осучаснені лексично й суб'єктивовані на відомі персоналії як із минулого, так і сьогодення. У жанрі сатири та гумору відтінюється й образ Т. Шевченка.

На передачі «Розсміши коміка» прозвучав монолог дівчини (стендап-комік Валерія Мандзюк), яка розповідає як мама хоче видати її заміж. Мама каже: «Будь як Леся Українка, будь мелодійна, милозвучна». Донька каже: «Мам, будьте як Тарас Шевченко – напишіть вже тот заповіт» (TikTok, 2022).

Телеканал UA:Перший 30 червня 2021 р. стосовно футбольного матчу Росія – Данія, що від-

бувся в Копенгагені в рамках 3 - го туру групового етапу Євро - 2020, оприлюднив гумористичну «новину»: у школах України мають повісити портрет ще одного Шевченка. Така ідея-гуморина появилася у зв'язку з тим, що українська збірна з футболу вперше в історії вийшла до 1/8 фіналу Єврокубка, а привів команду до цього успіху Андрій Шевченко – головний тренер національної збірної України. Виходячи із цього соціум із гумором підтримав таку ідею: у соцмережах появилася зроблений у фотошопі портрет футболіста А. Шевченка в шапці, у кожусі, і – з шевченківськими вусами.

Вихователь спеціальної школи-інтернату І–ІІІ ступенів № 9 м. Києва С. Гаврилов розробив виховний захід «Відомий невідомий Шевченко», де одне із запитань звучало так: «Чому президента футбольного клубу «Динамо» Київ І. Суркіса називали Карлом Брюлловим?». Надавалось три варіанти відповіді: А) «Він викупив Шевченка»; Б) Він став членом Академії мистецтв; В) Він украв у Клари корали. Розрахунок у запитанні зорієнтований на алюзію: той, хто відповідає на запитання, має знати, що Карл Брюллов намалював портрет Жуковського, який розіграли в лотерею. Ці гроші стали часткою суми, за яку викупили Т. Шевченка з кріпацтва. Аналог побачили в тому, що Г. Суркіс викупив футболіста А. Шевченка. На спільності викупу й будуються паралелі, що мали місце в долі двох відомих у світі українців (Google, 2014).

Тож на цьому прикладі бачимо – апперцепція реципієнта базується на алюзії імпліцитно, що становить інтригу запитання та його гумористичний підтекст.

12 грудня 2020 р. на телеканалі ICTV у передачі «Дизель Шоу» показали постановку «Шевченко і Пушкін пишуть послання нащадкам»: ймовірна зустріч Т. Шевченка й О. Пушкіна на небесах, які ведуть діалог про творчість і позицію кожного щодо України. Шевченків прототип (актор Єгор Крутоголов) в гумористичному стилі дещо зверхньо задавав питання Пушкіну (актор Євгеній Гашенко). Отримавши негативну відповідь на запитання «Чи служив той солдатом?», уявний Шевченко сказав, що краще б служив, може б стрілять навчився, то вижив би. Розраховано було на підготовленого глядача, який мав знати, що О. Пушкін на дуелі з Дантесом стріляв першим і промахнувся. Далі театралізований Пушкін намагається цитувати рядки Шевченкового «Заповіту»: «Як умру, то похавайте...», із наголосом на першій букві «а», що тонко передає нахрапистість та прагнення відхопити щось чуже представни-

ками «русского міра». На що уявний Шевченко парирував цитуванням оригіналу.

У соцмережах появились різко поляризовані думки щодо світоглядного проєктування позицій уявних Шевченка та Пушкіна. Акторів звинуватили в русофобії: хейтерам не сподобалось обігрування слів «розуміти» і «понімать». Т. Шевченко каже колезі по перу наступне: «Ми намагаємося жити за розумом, а ви – по поняттях». Тонко психологічно проведена думка мовою гумору про цінність рідного, нашого українського, де Т. Шевченко позиціонується беззастережним авторитетом, правим із погляду історичного протистояння зі «старшим братом», сусідство з яким є завжди однією проблемою більше для України при умові наявності однакової кількості проблем що в Україні, що в Росії (Facebook, 2020).

На сьогодні в усному обігу є анекдоти й вислови, де афішується образ Т. Шевченка. У народі кажуть, що за одну Лесю дають два Шевченки, маючи на увазі 200 гривневу купюру, де зображення Лесі Українки, й 100 гривневу купюру з репродукцією автопортрета Т. Шевченка.

Радикально націоналістичну ідею Т. Шевченка – збройне визволення від ворогів України, динамічно, із розрахунком на історичні алюзії передано в скомпонованому народом діалозі, що поширився Інтернетом. На запитання – кого українцям треба вибрати за керманіча держави, лунає відповідь – нам треба Тараса Григоровича Піночета.

Висновки. З проаналізованого матеріалу приходимо до висновків: наведені вище приклади апперцепції в сприйнятті образу Т. Шевченка в рамках сатири й гумору базуються на аналогіях та натяках, закріплених у текстовій культурі та розмовному мовленні. Чітко проглядається, що апперцепція грає роль спрямовуючої в авторському позиціонуванні.

Розглянуті нами у світлі позитиву приклади ставлення до постаті Т. Шевченка прояснили інтерпретаційні вектори в мистецтві та повсякденні, показали роль апперцепції в розширенні рецептивного діапазону. Нами спостережено стилістичні аберації в сприйнятті образу Т. Шевченка при гумористичному фокусуванні на його імені.

Шевченкове дзеркальне «Я», тобто людське «Я», масштабно відкрилося через реакцію людей, апперцептивність яких була активована в ідентифікації його образу при нарації та художньому продукуванні. Це дає підстави говорити про індивідуалізовані схеми апперцепції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баготодітна сім'я. TikTok. URL: <https://www.tiktok.com/@sashabeluu/video> (дата звернення: 22.09.2022).
2. Відомий невідомий Шевченко – Школа-інтернат № 9. URL: <http://school9.kiev.ua> (дата звернення: 15.09.2022).
3. Гаврилюк Н. С. Зоряні вітражі: поезія, проза. Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2011. 488 с.
4. Жаботинський В. Є. Наука з Шевченкового ювілею. *Літературна Україна*. 2018. № 22 (5755). С. 10.
5. Забужко Оксана. Інтерв'ю з України. URL: rozmova.wordpress.com/category (дата звернення: 15.09.2022).
6. Коцюбинська М. Х. Етюди про поезику Шевченка : літературно-критичний нарис. Київ : Радянський письменник, 1990. 272 с.
7. Павлик Н. М. Література Переяславщини. Сучасність: літературно-критична монографія. Переяслав-Хмельницький : «Видавництво КСВ», 2013. 192 с.
8. Шевченко і Пушкін пишуть послання нащадкам. URL: <https://www.facebook.com/ICTVchannel/videos> (дата звернення: 16.09.2022).
9. Шевченко Т. Г. Кобзар. К. : Радянська школа, 1987. 607 с.
10. Юрій Тимошенко. «Якби-то ти, Богдане п'яний...». YouTube. URL: www.youtube.com/watch (дата звернення: 15.09.2022).

REFERENCES

1. Bahotoditna simya [A large family]. TikTok. URL: <https://www.tiktok.com/@sashabeluu/video> (data zvernennya: 22.09.2022). [in Ukrainian].
2. Vidomyi nevidomyi Shevchenko – Shkola-internat № 9 [The famous unknown Shevchenko – Boarding School No. 9]. URL: <http://school9.kiev.ua> (data zvernennya: 15.09.2022). [in Ukrainian].
3. Havrylyuk N. S. Zoryani vitrazhi : [poeziya, proza] [Star stained glass windows : poetry, prose.] Pereyaslav-Khmelnytskyi: PE "SKD", 2011. 488 s. [in Ukrainian].
4. Zhabotynskiy V. Ye. Nauka z Shevchenkovoho yuvileiu [Science from Shevchenko's anniversary]. Literary Ukraine. 2018. № 22 (5755). S. 9. [in Ukrainian].
5. Zabuzhko Oksana. Interv'yu z Ukrainy. [Zabuzhko Oksana. Interview from Ukraine] URL: rozmova.wordpress.com/category (data zvernennya: 15.09.2022). [in Ukrainian].
6. Kotsyubyns'ka M. Kh. Etyudy pro poetyku Shevchenka : [literaturno-krytychnyy narys] [Etudes about Shevchenko's poetics : a literary and critical essay]. Kyiv : Soviet Writer, 1990. 272 s. [in Ukrainian].
7. Pavlyk N. M. Literatura Pereyaslavshchyny. Suchasnist' : [literaturno-krytychna monohrafiya] [Literature of Pereyaslavshchyna. Modernity : literary and critical monograph]. Pereyaslav-Khmel'nyts'kyi : KSV Publishing House, 2013. 192 s. [in Ukrainian].
8. Shevchenko i Pushkin pyshut' poslannya nashchadkam [Shevchenko and Pushkin write a letter to their descendants]. URL: <https://www.facebook.com/ICTVchannel/videos> (data zvernennya: 16.09.2022). [in Ukrainian].
9. Shevchenko T. H. Kobzar [Kobzar]. K. : Soviet School, 1987. 607 s. [in Ukrainian].
10. Yuriy Tymoshenko. «Yakby-to ty, Bohdane p'yanyu...» [Yury Tymoshenko. "If only you, Bohdan, are drunk..."]. YouTube. URL: www.youtube.com/watch (data zvernennya: 15.09.2022). [in Ukrainian].